

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

§. 1. Refelluntur aliquæ sententiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

plura pauciorave obiecta ad Deum spectantia pertingit, v.g. decreta Dei, quæ de facto sunt, quæ si non essent, eadem visio physicè permaneret sine visionis exercitio circa talia decreta; creatura autem si ex vi alicuius visionis cognoscitur aliquod decretum diuinum, visio talis erit naturæ ut semper sit visio talis decreti, & implicat ipsam existere sine exercitio visionis circa illud, neque eademmet potuit antecedenter esse visio aliud decreti, quod Deus antecederet habere potuit, & propter hanc rationem ait Gregorius aliter Creatorem videri à se ipso, quàm à creatura, quod ipse explicuit per illa verba: *Nam quantum ad immensitatem Dei nobis modus figuræ contemplationis, quia eo ipso pendere circumscribimur, quod creatura sumus.* Ac si diceret, quantum ad infinitatē ratione cuius mensurari nequeunt arcana diuina, neque ipse Deus, nobis modus contemplationis figuræ, quia modum habet nostra contemplatio, seu cognitio, quem nequit excedere, ideo enim ipso quod pendere creaturæ circumscribimur, ita cognoscimus, ut ex vi cuiusvis visionis fixum sit obiectum, ita vt neque illud, quod semel per illam cognoscitur, non potuerit totum antecedenter non cognosci, neque quidquam aliud ultra illud quod de facto attingitur antecedenter ex vi eiusdem valeat attingi.

9 Ad eandem mentem facit testimonium D. Thomæ q. 8. de visione art. 2. in corp. ubi hæc habet: *Aliqua vis cognoscitiva dicitur comprehendere suum cognitum, & in quantum cognitum perfectè substat cognitioni eius: Tunc autem à comprehensione deficit, quando cognitum cognitionem excedit: & paulò post: quando id, quod intelligitur habet modum intelligendi perfectiorem, quàm sit modus, quo intellectus intelligit.* Quando verò id quod intelligitur sine mutatione physica potest velle, & non velle, amare & non amare, & diuersas denominationes actuum vitalium sortiri, & modus, quo intelligitur non potest similes denominationes sine physica mutatione sortiri, perfectiorem essendi modum habebit obiectum intelligibile quàm modus, quo intelligitur, & iuxta D. Thomam talis intellectus à ratione comprehensionis deficiet. Vnde ad secundum dicit obiectum comprehendere: *Quando scilicet visio habet modum totalem, hoc est, quando est apta attingere totum Deum, & omnes formalitates ipsius, & ita est tota visio Dei, vt in quocunque casu, & sub quacunque suppositione totum Deum, & omnes illius formalitates, perfectiones, & denominationes attingat.*

10 Fulcitur hic comprehensionis modus ratione desumpta à comprehensione locali, ex qua translatio sumitur ad mentalem. Eo ipso quod quis manu comprehendat corpus aliquod quantum, omnia accidentia, quæ illi denuo contingunt absque noua alia quantitate, & locali extensione ex vi eiusdem comprehensionis manu comprehensa manent; ergo eo ipso quod quis intellectu comprehendat obiectum aliquod non corporaliter, sed entitativè, quæcunque illi contingant absque diuersitate physica entitatis ex vi eiusdem comprehensionis debent permanere comprehensione. Cum ergo Deo possint contingere diuersa decreta sine noua entitate, necessum est vt cognitio comprehensionis talis sit naturæ vt ex vi eiusdem quæcunque decreta Deo adueniant, vel in alia hypothesi adueniant, maneat comprehensa.

11 In hoc comprehensionis modo facilè est explicare, quomodo Deus se ipsum comprehendat, cum se cognoscat cognitione quadam, quæ modò tendit in Deum, & in omnes formalitates, & omnia decreta, quæ modò habet, eademque inuariata tenderet in alia decreta, quæ Deus potuit habere ab æternitate, & de facto non habet, eademque permaneret, etiam si hæc decreta non essent in Deo, neque circa illa visionis munus exerceret. Neque ex hoc capite creatura aliqua incomprehensibilis esse potest, quia cum nulla sit, quæ possit nouas denominationes sortiri sine noua alia entitate, neque intrinsecè inuariata velle, & non velle, hos, vel illos actus exercere, nulla est, quæ exigat ad sui comprehensionem cognitionem aliquam, ex vi cuius intrinsecè inuariata possint diuersæ formalitates cognosci, & non cognosci, & debeant cognosci ex suppositione, quod existant, & non cognosci, casu, quo tales formalitates non existant in obiecto, sicut enim noua denominatio subiecti creati aduenit per productionem nouæ entitatis, sic noua illius cognitio per nouam aliam productionem entitatis tendentis in nouam formalitatem sufficit ad illius comprehensionem. Hæc passim de com-

prehensione dixi, quia etsi ab Animastico non sit aliena illius tractatio, magis ad Theologum attinet, quapropter de sententiis supra dictis iudicium non fero, sed Theologis ferendum relinquo.

CONTROVERSIA VII.

De veritate & falsitate formali actuum intellectus.

VERITAS est duplex: transcendentalis & formalis: de veritate transcendentali dicam in Metaph. Controuers. 3. nunc de veritate formali, & de falsitate, quæ huic opponitur disputationem instituo.

PUNCTUM PRIMUM.

An veritas & falsitas distinguantur ab actu intellectus.

§. I.

Refelluntur aliqua sententia.

1 FERT prima opinio veritatem, & falsitatem esse relationem rationis, pro qua refertur P. Valquez i.p. disp. 26. cap. 2. qui si attentè legatur in hac, & aliis similibus questionibus, in quibus rerum essentias constituit in ente rationis nihil aliud intendit, quàm asserere rerum essentias concipi à nobis, vt ens rationis per fictionem, quæ apprehendimus veram relationem inter extrema realiter absoluta, realiter tamen esse verum consistere in denominatione extrinseca, seu in fundamento proximo, quo intellectus ens rationis confingit. Hoc in re verum est, modus tamen loquendi mihi non placet, quia aliud est id instar cuius rei essentia cognoscitur, aliud essentia, quæ instar alterius cognoscitur; & cum inquirimus quid sit res, v.g. quid sit veritas non querimus, instar cuius veritas cognoscatur, sed quid veritas ipsa in se sit.

2 Hæc de mente P. Valquez: verum tamen non pauci tanti Magistri verba, vt sonant, interpretantes, defendunt, veritatem, & falsitatem consistere in relatione quadam rationis inter propositionem seu iudicium, & obiectum: contra quos in hunc modum argumentor. Antequam sit hæc relatio rationis in qua consistere dicitur veritas, seu falsitas iudicij, iudicium constituitur verum vel falsum: ergo veritas, vel falsitas non potest consistere in hac relatione: antecedens probo: antequam exurgat hæc relatio, in qua consistit veritas, debet habere fundamentum diuersum ab illo, quod haberet relatio, in qua cõsisteret falsitas, exempli gratia dico ego, *Petrus currit*, antequam hoc iudicium fundet relationem rationis, quæ formaliter constituitur verum, debet esse aliquod fundamentum distinctum ab illo quod esset, si loco relationis, quo actus constituitur verus, insurgeret relatio, quæ constituitur falsus; ad hoc enim vt detur relatio, quæ actus constituitur verus, debet supponi obiectum eo modo quo affirmatur per actum; & ad hoc vt detur relatio, quæ constituitur falsus, debet supponi obiectum aliter, ac per iudicium repræsentatur: sed in hoc diuerso modo, quo supponitur obiectum, consistit veritas, vel falsitas: ergo antequam sit relatio formaliter iudicium cõstituitur verum vel falsum. Minorem probo: eo ipso quod obiectum se habeat eodem, vel diuerso modo, quo repræsentatur per actum, intelligitur iudicium conforme, vel disconforme cum obiecto; ex eo enim quod res sit, vel non sit, sumitur veritas, vel falsitas, eo enim ipso præcisè, quod quis dicat rem aliter ac est, dicit falsum; & eo ipso quod quis dicat rem sicuti est, dicit verum.

3 Secundò iudicium, quo Deus iudicat ipsum esse Deum, ab æterno est verum, etiam si nullus sit intellectus, qui fingat ens rationis: idem dico de iudicio quo ego iudico Deum existere, quod tantum fertur in Dei existentiam, & non

non in aliquod ens rationis, & quacumque alia seclusa cognitione terminata ad ens rationis verum est: ergo veritas non consistit in ente rationis. Dices hæc iudicia non esse vera formaliter, sed tantum fundamentaliter, donec adueniat ens rationis factum per cognitionem, quæ cognoscantur ut vera. Contrā: in primis mihi absurdum est, actus intellectus diuini, quibus iudicat ipsum existere, esse omnipotentem, & infinitum creaturas ab illo dependere, veros non esse formaliter quovisq; postea cognoscantur per cognitionem factiæ ens rationis, ex hoc enim inferitur plura iudicia, quæ à nobis non cognoscuntur, & ideo nullum ens rationis illis impingimus, formaliter non esse vera, sed tantum fundamentaliter. Deinde sequitur, Deum realiter, & secluso figmento, non habere iudicia vera formaliter, neque formaliter verè iudicare, sed tantum fundamentaliter, quæ omnia etiam si explicentur à sectatoribus sententiæ, quam impugno, ita ut in se nihil absurdi contineant, nihilominus ut sonant, non bene apud plurimos audient. Secundò hunc dicendi modum impugno, Id quod secundum hanc sententiam verum fundamentaliter, & non formaliter appellatur, sufficit ut propositio vera formaliter dicatur, dicit enim iudicium, & obiectum existens eo modo, quo iudicatur: ergo malè ad alia entia rationis recurrunt, ut iudicium verum formaliter constituat: & sine fundamento in plures se iniiciunt difficultates, plura dura factis, & nimis difficilia tentant propugnare. Hæc impugnatio notam facit sententiam, quam euerit, quæ tantum differt à communi, quam postea tradam, ex eo quod veritatem fundamentalem appellet, quod communis sententia melius veritatem formalem esse dicit, & supra hanc veritatem formalem, quam fundamentalem esse dicit sententiæ, de qua agimus, fictitiè fictionem, seu ens rationis superaddit, ut aliquid inueniat, quod formalem veritatem appellet.

4 Secunda sententia, quam alij amplectuntur apud P. Soar. disp. 8. metaph. sect. 1. veritatem constituit in quadam relatione reali prædicamentali inter iudicium & obiectum ab utroque distincta. Hæc opinio eisdem rationibus, quibus præcedens, efficaciter impugnatur, quia antequam adueniat relatio; debet supponi fundamentum, in quo formaliter veritas, vel falsitas illa relatione seclusa reperitur: habet insuper speciales impugnationes. Actus intellectus diuini non possunt esse fundamentum alicuius relationis prædicamentalis superadditæ, & tamen sunt veri: ergo veritas illorum non consistit in relatione superadditæ. Dices relationem, quæ actus intellectus diuini constituitur formaliter verus, non subiectari in actu, sed in obiecto. Contrā: actus quo Deus seipsum cognoscit, & illa, quæ sunt intrinseca propria Dei, habet pro obiecto ipsum Deum: sed in Deo nulla potest esse relatio prædicamentalis superaddita: ergo neque in hoc actu neque in illius obiecto potest subiectari aliqua prædicamentalis relatio, quæ actus verus formaliter reddatur. Secundò, relationes prædicamentales superadditæ si dantur, exigunt fundamentum, & terminum actu existentem: sed cognitio vera sæpe respicit obiectum non existens, sed purè possibile, vel præteritum, seu futurum, & aliquando fictum, ut cum dico, ens rationis non habet esse: ergo nulla relatio prædicamentalis potest reperiri in his propositionibus, quæ illarum obiectum tanquam terminum respiciant. Vltimò has relationes prædicamentales non dari in rerum natura ostendam in Metaph. Controu. 9. Punct. 4.

5 Consent alij veritatem & falsitatem non distinguere ab actibus intellectus suppositis quibusdam connotatis, quorum his positus actus per suammet entitatem verus est, ita ut si horum loco alia connotata ponerentur, idemmet actus per eandemmet entitatem falsus esset. Non possum passim contra hos connotatores integram instituire disputationem: illos insequor in Metaph. Controu. 9. Punct. 4. §. 2.

§. II.

Refellitur sententia P. Hurtadi.

6 Pater Hurtadus docet disp. 9. de anima sect. 3. Veritatem (idem tene semper de falsitate) formaliter & ex natura rei esse idem cum actu intellectus, ita ut actus qui est verus ita per suam entitatem intrinsecè verus sit, ut neque de potentia Dei absoluta possit non esse verus, quæ

propter actus quo dico ego *Petrus currit*, currente Petro, esse non posset, si Petrus non curreret, sed casu, quo non curreret, esset alius actus intrinsecè falsus. Neque consequenter, neque verè. Non consequenter, quia Hurtadus disp. 15. Metaph. sect. 2. asserit relationem similitudinis consistere in utroque extremo simul sumpto: ergo veritas, quæ est quasi similitudo quædam intentionalis inter iudicium, & obiectum debet consistere in utroque. Verge. Hanc albedinem esse similem illi, seu sicuti illam, dicit hanc & illam albedinem: ergo hoc iudicium dicere rem sicuti est, dicit ipsum iudicium, & rem existentem eo modo, quo per iudicium repræsentetur: sicuti enim similitudo dicit albedinem hanc esse sicuti est illa, ita veritas dicit iudicium repræsentare rem, sicuti est illa res, quod importat iudicium rem hac ratione repræsentare, & rem hac ratione existere. Non verè opinatum esse Hurtadum sic probare. Actus quo ego dico modo *Petrus currit* erit idem, si Petrus currat, siue non currat: sed si Petrus currit erit verus, falsus, si non currit: ergo idem actus indifferens est ut sit verus, vel falsus: ergo non habet veritatem aut falsitatem intrinsecam. Totum argumenti negotium in probanda maiori situm est, quam sic ostendo. Actus quo ego dico *Petrus currit*, nullam potest habere connexionem cum obiecto, ergo idem esset etiam si obiectum non existeret. Antecedens probatur. Obiectum non potest physicè influere in actum, ut plurimam enim est distans & sæpe non existens, sed præteritum, vel futurum, & non raro non est ens possibile, sed tantum negatiuum: ergo non potest physicè influere; non moraliter, quia nullum est fundamentum huius influxus moralis, neque ex aliquo capite talis influxus est necessarius: ergo non est ponendus, quæ enim potest esse connectio inter actum naturalem, quo dico *Petrus currit*, & negationem crastinam Petri? Dices esse connexionem veræ imaginis, & representationis veræ cum obiecto, sicuti est connectio inter relationem cum suo termino. Contrā. Representatio ut sic connexionem non habet cum re repræsentata, aliis nulla daretur representatio falsæ: representationem veram formaliter ut veram fateor, habere connexionem, seu includere obiectum; petitur tamè principium, cum dicitur actum secundum se habere connexionem cum termino, quatenus est vera representatio obiecti, quia disputamus an actus secundum se præcisè dicat rationem veræ representationis, seu veritatis alicuius representationis: assignanda est ergo ratio propter quam actus secundum se connexionem habeat cum futuritione negationis, quam repræsentat: sed esto, habeat actus verus connexionem cum existentia obiecti, quod repræsentat, quia est imago, & representatio illius argumentor de actu falso. Actus falsus quo ego dico modo: *Petrus currit* cras, non est imago neque representatio negationis cursus crastini Petri: ergo non potest habere connexionem cum tali negatione; ergo etiam si defecet talis negatio, & existeret cursus crastinus Petri, cuius talis actus est representatio, posset talis actus existere: ergo actus qui modò est falsus, posset esse verus: ergo non est intrinsecè & per suam entitatem falsus.

7 Verge: etiam si actus iste quo ego dico *Petrus currit*, haberet connexionem cum futuritione cursus Petri, hæc connectio non posset esse physica, siquidem alterum illius extremum modò non existit: ergo tantum esset moralis, quæ actus exigeret futuritionem obiecti, quod repræsentat, & non existeret casu, quo illud obiectum non esset extitutum: ergo posset Deus de potentia absoluta, producere talem actum contra ipsius exigentiam, etiam si illud obiectum non esset futurum: ergo talis actus posset coniungi cum negatione sui obiecti: ergo posset esse falsus: ergo per suam entitatem verus non est, vel duo inferuntur contradictoria, videlicet esse verum per suam entitatem, & simul non esse verum sed falsum ex defectu obiecti, quod repræsentat. Dices implicare Deum producere hunc actum verum, quo ego dico *Petrus currit*, casu quo Petri cursus non esset futurus, sicuti implicat Deum producere relationem superadditam deficiente termino. Ab hoc vltimo incipiat solutio impugnationis: Responsum ego relationes superadditas propter hanc rationem, quia percipi non potest, quomodo in me producat modus quidam superadditus, ex eo quod in India alius nascatur homo; & quomodo relatio in me producta pereat, ex eo quod terminus valde distans defecerit: ergo exemplum de relationibus potius obest, quam prodest prædictæ sententiæ.